

Preek gehouden op 25 februari 2024
in de Westerkerk Amsterdam
1 Kon. 19:9-18, Markus 9:2-10
door ds. Herman Koetsveld

'En na zes dagen neemt Jezus apart: Petrus, Jacobus en Johannes en brengt hen op een hoge berg'. Na zes dagen.... Het wordt kennelijk tijd voor de zevende dag. De dag van rust, de dag van helemaal tot jezelf komen. Zeven. Het wordt tijd voor een ervaring tot op God. En daarom neemt Jezus drie van zijn naaste leerlingen een hoge berg op. En dan weten we meteen: zo'n berg: dat is beeld van dichtbij God zijn. Van stille eenzaamheid. Van alles wat je hier 'beneden' aan drukte, aan gedoe, aan een alledaagsheid die je nekken kan doet loskomen.

Het evangelie is net over de helft. Marcus heeft zich gehaast om met zijn vertelling hier aan te komen. Terstond gebeurde dit, meteen gebeurde dat. Snel, kort en zonder omhaal van woorden, nauwelijks zonder enig eigen commentaar wil hij gaan vertellen van Jezus' weg naar Jeruzalem. Een weg van lijden en dood. Hoe kan een mens ooit zo'n weg gaan? Hoe kan een mens ooit zo naar de toekomst kijken? Naar haar of zijn toekomst kijken? Hoe kun je het anders dan erbij weggijken? Er gewoon langsheen gaan zo lang als je dat maar vol kan houden? Leven alsof je neus bloedt. Leven onder het motto dat het leven z'n gangetje gaat en dat dan - hoe absurd het ook klinkt - nog geloven ook.

Zo niet het evangelie. Dat is scherp realistisch. Ons leven is per definitie een aangevochten leven. Elk moment kan het zijn grimmige gezicht tonen in het ongeluk dat overal op de loer ligt. Momenteel in de gigantische internationale spanningsvelden van oorlog, geweld en tegengeweld, tot in de kleinste verbanden van gezin en familie aan toe, tot in je eigen lijf aan toe. Elk moment kan ons leven onderuit gehaald worden door de 'boze geesten' die hun rechten komen opeisen.

Of wat te denken van de macht van ziekte en dood? We roepen tegenwoordig dapper dat we recht op dit en dat hebben, recht op geluk, recht op gezondheid, recht op veiligheid, - typerend voor onze tijd - maar we roepen het om onze angst te bezweren vanwege de werkelijkheid die ons leert dat het leven geen recht is, maar een gave. Het leven is een geschonken leven. Een leven zo kwetsbaar als maar zijn kan. We leven van genade, zo zei de kerk de bijbelschrijvers na.

Vorige week, de eerste zondag van de veertigdagentijd, lazen we van Jezus die naar de woestijn gedreven werd. Beeld van de confrontatie met wie je ten diepste bent: eenzaam met de wilde dieren en de engelen in jezelf, leven met het verborgen diepe en het hemelhoge. Die beide kanten in jezelf te ervaren, die te aanvaarden ook als het spanningsveld dat jou tot mens maakt, beter gezegd: dat God in je gelegd heeft om jou mens te doen zijn. Jezus moest het leren om zijn roeping te verstaan: mens voor de mens te zijn: mensenzoon én Gods zoon te zijn.

Maar hoe verder, als het leven lijkt te kantelen? Als de problemen zich opstapelen? Als de dreiging en de weerstand op je af komen? Hoe verder, als je onder ogen moet zien dat je leven inderdaad onderuit gehaald lijkt te gaan worden? Hoe kun je daar ooit mee verder? Wat is zo'n woestijnervaring van ooit dan nog waard? En precies op dit punt aangekomen dus dit verhaal. Dit scharnierverhaal. Dit hemels mysterieverhaal om het aan te kunnen: die levensweg van ons waarin wij alle dagen geconfronteerd worden met het kwaad dat in ons mensen schuilt, dat onder ons, dat ons samenleven bedreigt, dat de wereldorde op z'n kop kan zetten.

Het evangelie klinkt precies op dit moment, in onze situatie nu, met een visioen waarin hemel en aarde voor even met elkaar lijken te vervloeien. Gearticuleerder, contrastrijker, waarachtiger, onze werkelijkheid oplichtend kan het niet.

'En hij werd voor hun ogen van gedaante veranderd....' Wat is geheim van wat hier wordt verteld? En waarom is dit het keerpunt van het evangelie? Jezus beleeft hier een ervaring van totaal geluk, van een totale eenwording met zijn diepste bronnen. In sommige uitlegtradities is wel gezegd dat Jezus op dit punt aangekomen pas werkelijk zoon van God wordt. Dat lijkt mij geen houdbare uitleg, want volgens alle evangelisten werd Jezus zoon van God, omdat het hem van Godswege werd aangezegd; volgens sommigen al bij zijn geboorte, volgens anderen bij zijn doop en volgens Johannes zelfs al van het begin van de wereld. Maar begrijpelijk is wel dat er ooit zo gedacht werd bij dit verhaal.

Want hier gaat het om, een diep weten, een intens ervaren van zijn verbondenheid met God daar in de hoogte op de berg. Zo intens, dat hij transparant werd van God. Dat het licht in hem naar buiten brak. Zijn

ogen, zijn gezicht, heel zijn lichaam, zijn gestalte, tot aan zijn kleren aan toe: een stralende verrukking. Zo'n moment van totaliteit, van volkomen eenheid. Niets van de dreiging, niets van de sores, niets van het sterfelijke leven speelt in dat moment ook maar enige rol. Alsof het er gewoon niet is. Alleen licht, alleen zuiverheid. Alleen goddelijk geluk en vrede.

Zo'n moment, volkomen te weten wie je bent. Zo volkomen te weten van waaruit je leeft. Zo volkomen in harmonie met jezelf, met God, met alles dat is. Zo'n moment waarin volstrekt duidelijk is hoe je in het leven staat, wat jouw waarheid is. Waarvan en waartoe je leeft. In eenzame hoogte, maar niet alleen. Want kijk, daar zijn ook Mozes en Elia. Waarom zij? Van hen beiden wordt eveneens verteld hoe zij ooit God ontmoetten op een berg. Mozes, hij staat voor de Thora, voor de tien woorden van God zoals ze vanouds geklonken hebben als woorden ten leven. En Elia, hij staat voor de profetische actualisatie van die woorden.

Maar die woorden kunnen stokken. Het profetische vuur kan doven en plaatsmaken voor een diepe crisis: God, wordt het nog wat met dat rijk van U? Ik zie er niks van. Het is een bende onder de mensen. Wie vertrouwt er eigenlijk nog op U? Waarom deed U niks toen de barbaren van Hamas hun gruwelijkheden op 7 oktober begingen. Waarom geen goddelijk ingrijpen terwijl het menselijk leed in de Gazastrook met geen pen te beschrijven is. Bent U er eigenlijk nog wel bij?

Elia was weggekropen. Weg van God. Weg van zijn roeping. Weg van zichzelf. Cynisch. Moe. Hopeloos. Maar hij wordt naar buitengeropen. Ja, inderdaad, op de berg moet hij gaan staan. Zo gaat dat. Wegkruipen wil je. Je wilt het niet meer aanzien, de gekte van de tijd. Maar dan is er die stem: staan jij, voor mij op de berg. Kom in het licht. Ik wil je zien. Ik heb je nodig. Ja jou. Het is niet te geloven.

Elia ontmoet God opnieuw langs het geweld van windvlagen en bevingen en het vuur heen: maar dan, in de stilte. En daar hoort hij dat hij weer moet gaan spreken. Zijn mond moet gaan opendoen. Gewoon in de weerbarstige maatschappelijke en politieke werkelijkheid van alledag. Temidden van het uit de hand lopende nationalisme van eigen volk eerst dat overal om zich heen lijkt te grijpen. Temidden van een wereld die smeekt om nog meer wapentuig om de vernietiging over en weer nog efficiënter en dus vernietigender te kunnen voortzetten. Daar midden in, daar moeten de woorden van Godswege blijven klinken.

Mozes en Elia. Zij gingen Jezus voor. Uitgerekend met deze twee is Jezus daar in gesprek. Natuurlijk, want daar leeft Jezus van: van de Thora en de profeten. Van hen heeft hij van God geleerd. Hoe zijn weg ook verder zal gaan, hun woorden zullen hem verder leiden en begeleiden. Hun woorden staan in zijn ziel gegrift, voeden zijn vertrouwen, sterken zijn wil, richten zijn liefde, stuurt zijn weg, doet hem zien en kijken met de ogen van God. En uiteindelijk, geeft hem de taal om zijn weg te duiden ook als het een lijdensweg zal blijken te worden, om zijn smeekgebed uit te roepen, om zijn godverlatenheid uit te schreeuwen. Die twee, Mozes en Elia, nu daar op dat intense moment zichtbaar, maar als beeld van wie hij altijd in zichzelf meedraagt. Meeneemt. Gidsen. Woorden. Wegwijzers. Zonder hen gaat het niet. Dat geldt voor Jezus. Dat geldt voor jou en iedereen.

Het geschiedt: een wolk die Jezus overschaduwet. Zoals ook ooit verteld was van toen Mozes op de berg was. En zoals toen, ook nu: een stem in die wolk. Het gaat om een bevestiging, het gaat om dat intense moment van de beleving van wie je mag zijn. En inderdaad, precies dat wordt nu opnieuw gezegd. Als de woorden die we ook vorige week zo intens hoorden: 'deze, mijn zoon die ik liefheb'. Maar anders dan die woorden die klonken toen Jezus uit de diepte van het water boven kwam, klinkt hier, in die hoge goddelijke plek ook nog een aanbeveling: 'luistert naar hem'!

Woorden voor die drie leerlingen daar vlakbij. En via hen voor een ieder die het horen wil. Wat zij zagen hadden ze vast willen houden. Drie tenten hadden ze willen neerzetten. Een nederzetting voor het hoge geluk, een tentenkamp voor het heilige weten. Vele uitleggers verwijten deze drie leerlingen egoïsme. Ze denken alleen maar aan zichzelf om alles vast te willen houden. Maar is het egoïsme als je het geluk dat je soms, op zo'n kostbaar moment ervaart wil laten duren? Welnee, hun wens is voluit een wens van hun hart. Niemand zou het anders willen.

Maar ze moeten leren dat het anders gaat. Dat het leven anders in elkaar zit. Die woorden die jullie horen, die jullie aangezegd worden door deze mens die je hebt zien oplichten tot op God, die gaan met jullie mee. Luistert daar maar naar. Sla daar maar tenten voor op in je hart. Laat die daar maar wonen en je voeden, en je sturen, en je troosten, en je liefhebben, en je inspireren, en je moed geven, en je uitzicht open

houden, en je bevestigen. Dat, dat heb je nodig als je weer 'afdaalt' naar het leven zoals het zich aan je voordoet.

'En terwijl zij de berg afdalen, houdt hij hen voor dat zij niemand zouden vertellen wat ze gezien hadden, maar pas als de Mensenzoon uit de doden zou zijn opgestaan. En dat woord hielden zij vast, elkaar bevragend, wat dat was: de opstanding uit de doden'. Afdalen. Het is de veertigdagentijd. En we zijn op weg naar Pasen. Er zal een woord van opstanding klinken. Godzijdank. Amen.